

Отже тенденції економічного розвитку в Україні та світової економіки загалом відрізняються. Акумуляовані показники загальносвітового економічного розвитку є більш стабільними, без настільки стрімких стрибків економічного розвитку, як в Україні. Характерною відмінною рисою української економіки є висока ступінь залежності від політичної ситуації в державі. Також можна відмітити високий потенціал розвитку української економіки, адже в «сприятливі» періоди економічного зростання темпи росту ВВП в Україні були вищими, за загальносвітові. Проте періоди економічного спаду в Україні, що виникають через ряд причин, які не завжди носять виключно економічний характер, в Україні за 30 років функціонування її економіки траплялися набагато частіше, ніж загалом у світі в цілому.

Перелік джерел посилання:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики / Н. М. Кондратьев. – М: Экономика. – 1989. – 486 с.
4. Минимальная зарплата (Украина) [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/salary/>
5. Підсумки соціально-економічного розвитку України у 2000 - 2003 роках та завдання на 2004 рік. [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Evointeg/Prez1/roz2.htm>
9. GDP growth (annual %) . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

Краснова І.В.

д.е.н., доцент, професор

кафедри банківської справи та страхування КНЕУ ім. В. Гетьмана

Шевалдіна В.Г.

к.е.н., доцент, доцент

кафедри банківської справи та страхування КНЕУ ім. В. Гетьмана

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ

На Всесвітньому економічному форумі, що відбувся у 2020 році у Давосі було визначено Топ-10 ризиків найближчих років і половина з них це екологічні проблеми, а саме: аномальна погода, невдачі в боротьбі зі зміною клімату, рукотворні екологічні катастрофи, втрата біорізноманіття, природні катастрофи.

Природні катастрофи стають все частішим явищем і зміна клімату несе наслідки не тільки для людства, але і для фінансового сектору. За дослідженням Amnesty International, через зміну клімату 400 тисяч людей можуть померти передчасно, до 2050 року рівень голоду та недоїдання у світі зросте на 20%. Не можна дозволяти підвищення температури понад 1,5°C. Якщо глобальна температура збільшиться більш ніж на 2°C, 1 мільярд населення не вистачить води. У разі підвищення глобальної температури на планеті на 2,5°C до 2100 року

(порівняно з доіндустріальною епохою), під загрозою («значення клімату під загрозою» (VAR)) може опинитися близько 2,5 трлн дол. фінансових активів. У гіршому випадку (ймовірність якого становить приблизно 1% (99-й перцентиль клімату VAR) втрати світових активів сягнуть 24 трлн дол. США (17% їх загального обсягу) [1]. На думку експертів Лондонської школи економіки ці оцінки складатимуть значну суму списання фундаментальної вартості фінансових активів, що, з високою ймовірністю, негативно вплине на світову економіку. На їх думку обмеження потепління не більше ніж на 2° С має фінансовий сенс для нейтральних до ризику інвесторів, і навіть більшою мірою до схильних до ризику. Через емоційне сприйняття людьми таких і інших причинно-наслідкових ланцюгів вони викликають найнесподіваніші реакції, що негайно відображаються на ціні фінансових активів.

Все це відбивається на зміні ідеології корпоративного управління: стратегічне бачення становлять цілі інклюзивного та сталого розвитку. Визначені зміни зумовлюють необхідність змін в стратегії управління та розвитку соціально відповідального інвестування (ESG), яке є логічним розвитком концепції сталого розвитку [2]. Якщо остання визнавала у якості критеріїв економічні, соціальні та екологічні складові, то сучасна ESG концепція робить акцент на екологічній, соціальній та управлінській складовій. Тим самим визнаючи, що економічний ефект – це результат управлінських рішень, що приймаються фахівцями, які мають нести відповідальність за прийняті рішення. Маємо дуалістичність: з одного боку, важливо отримати економічно позитивний ефект, а з іншого, забезпечити дотримання ESG-критеріїв. Тим самим всі фінансові рішення мають базуватись на етичних (G), екологічних (E) та соціальних (S) параметрах, або на результатах скринінгу.

Розвинуті країни вже мають сформовану спільноту індивідуальних та інституціональних інвесторів, які прагнуть дотримуватися стратегії, форм і методів ESG. Стратегії ESG — це методи, що застосовуються інвесторами для формування портфелю спеціально відібраних активів, у відповідності до нефінансових критеріїв відповідальних інвесторів, які прагнуть отримати не тільки прибуток, але й забезпечити вирішення нагальних проблем сучасного суспільства. Нова парадигма ставить певні завдання, вирішення яких базується на розвитку фінансових інновацій, пошуку нових механізмів та інструментів їх вирішення.

Одним з напрямів є розвиток «зелених» інвестицій. Інструментом інвестицій виступають «зелені» облігації. «Зелені» облігації – це цільовий емісійний борговий фінансовий інструмент, за допомогою емісії якого залучаються кошти на фінансування екологічних проектів або проектів, пов'язаних з адаптацією до кліматичних змін, тобто гроші від її продажу йдуть на фінансування «екопроектів» і проектів по зниженню кліматичних ризиків в економіці. Впровадження такого фінансового інструменту для нашої країни є цілком прийнятним та необхідним. Умовами розвитку інвестицій класу «зелених» облігацій вважаємо: формування нормативної бази в частині правового визнання такого інструменту; створення ринку «зелених» облігацій; створення інституту незалежної екологічної експертизи, правила та вимоги якої є зрозумілими та

визнаними у світі; проведення аудиту за даним напрямом; розвиток біржового обігу таких цінних паперів шляхом визначення правил торгівлі та стандартизації верифікації торгівлі; складання рейтингів емітентів та фінансових інструментів; розкриття інвесторами інформації з цих питань; вивчення досвіду інших країн, зокрема Китаю, щодо формування «зеленої» фінансової системи.

Практика роботи іноземних банків в контексті обраної бізнес-моделі сталого розвитку часто виділяє ризики, які не враховуються у вітчизняній практиці. В останні роки фактор кліматичного ризику розглядається європейськими банками, як такий, що обумовлений переходом до менш вуглецевої економіки трендом є перехід до менш вуглецевої економіки, відповідно інституційні інвестори збільшили свої інвестиції в акціонерний капітал і боргові зобов'язання по низьковуглецевим проектам. Наприклад, Пенсійний фонд Швеції виділив 21,8% свого глобального портфеля акцій на низьковуглецеві проекти. Проте, порівняно з масштабом активів такого виду інвесторів ці вкладення залишаються мінімальними. Якщо розглядати тільки великі пенсійні фонди країн ОЕСР, то у 2013 році прямі інвестиції в інфраструктурні проекти всіх типів становили 1% від загального обсягу їх інвестицій. Цей фактор ризику в першу чергу стосується зміни ціни фінансових активів, що зазнають впливу вуглецевого сліду.

Посилення кліматичних ризиків та низькі процентні ставки сприяють розвитку облігацій катастроф, які забезпечують трансфер ризиків емітента на ринки капіталів, забезпечуючи підвищену дохідність для інвестора. Спочатку такі технології запобігання ризиків, відомі як ART (*alternative risk transfer*), були поширені в сегменті страхування ризиків природних катастроф, страхуючи компанії від надзвичайних виплат, і згодом ці технології набули розвитку в діяльності банків [3]. ART можна визначити як фінансову програму, або програму управління ризиками, де одночасно використовуються техніка страхового та перестрахового ринків в поєднанні з банківськими методами хеджування та методами управління активами (сек'юритизація) на ринку капіталів.

Основні напрями альтернативного трансферу ризиків включають сек'юритизацію ризиків через облігації катастроф, пов'язані зі страхуванням цінних паперів і перестраховуванням пулу активів, торгівлю ризиками за гарантіями втрати галузі і торгівлю погодними деривативами. Інші методи, які іноді розглядаються як частина ART, включають в себе страхування життя, пов'язане з сек'юритизацією перенесення ризиків довголіття. Іншими словами, це трансфер страхових ризиків на ринок капіталів. Таке взаємопоєднання продуктів страхового ринку, ринку перестраховування, банківських методів ризик-менеджменту та методів ринку капіталів для захисту від негативного впливу ризиків на природу, бізнесу та суспільства в цілому варто розглядати як один з найбільш помітних проявів конвергенції у фінансовій сфері. Ключова відмінність ART від традиційного страхового ринку в тому, що страхові та ринки перестраховування надають захист від ризиків, а ринки капіталів надають додаткове покриття за рахунок самостійності. ART це інтегрований спосіб управління ризиками на додаток до перестраховування.

Облігації катастроф, що покладені в основу цієї конвергенції, на наш погляд, є універсальною фінансовою інновацією яка може розглядатися з різних позицій.

А саме: 1) як поширення технології сек'юритизації на сферу страхування і створення принципово нового типу сек'юритизації – сек'юритизації ризиків катастроф, що сприятиме збільшенню грошових потоків та ємності ринку; 2) новий механізм фінансування збитків, що зменшує навантаження на бюджет (емітентом можуть виступати державні установи); 3) як новий клас фінансових активів, що формує новий сегмент ІФР; 4) як можливий напрям розширення можливостей портфельної диверсифікації, оскільки його дохідність практично не корелює з ринками традиційних фінансових активів, крім того їх ціноутворення і ризик дефолту прямо не пов'язані з кредитним та процентним ризиком; 5) як екзотичний інструмент соціально-відповідальних інвестицій, оскільки їх різновидом є благодійні облігації катастроф. За даними Financial Times станом на початок вересня 2018 року загальний обсяг таких облігацій постійно зростає і досяг рівня у 30 млрд дол., а емісія за 2018 рік становила 11,08 млрд дол. США.

Цей спосіб, на нашу думку, буде все більше поширюватися на фінансовому ринку, враховуючи те, що він дозволяє інвестору диверсифікувати ризики. Вважаємо, що потреба в такому методі буде тільки зростати зважаючи на посилення турбулентності розвитку економіки, небезпеки шоків, особливо актуально в умовах коли посилюється ефект перетікання волатильності на фінансових ринках.

Перелік джерел посилання:

1. *Журнал Nature* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nature.com/nclimate/journal/v6/n7/full/nclimate2972.html>
2. Краснова І.В. Концепція сталого розвитку та вихід на ринки «сталих інвестицій». *Ринок цінних паперів України*. 2012. № 10. С. 17-24.
3. Kamra Ch. *Alternative Risk Transfer: The Convergence of The Insurance and Capital Markets*. A Three Part Series / ISI. 2010. 19th July. URL: http://www.insurancestudies.org/wp-content/uploads/2010/07/ISI_Insurance-Convergence-Series-Part-I.pdf

Лавренюк В.В.

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

КЛЮЧОВІ ДРАЙВЕРИ КІБЕР-РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

За останнє десятиліття високорозвинена ІТ-індустрія стала одним із найважливіших компонентів економіки та лежить в основі забезпечення економічного зростання. Організації будь-якого розміру, державного чи приватного сектору, стають все більше взаємопов'язаними та залежними від сучасних ІТ-продуктів і послуг, зокрема хмарних технологій. Це провокує підвищення схильності до кібер-ризиків, що вимагає відповідної адаптації політик ризик-менеджменту фінансових установ.

Лише віднедавна фінансові установи активно почали розвивати менеджмент кібер-ризиків та інвестувати у кібербезпеку. Проте існує проблема кількісної